

Mandat for arbeidsgruppe

Foreslå skjerpede regler mot risikoadferd i trafikken

- Mer effektiv inndragning av kjøretøy ved særlig graverende trafikklovbrudd, forbud mot varsling av trafikkontroller, samt skjerpelse i reglene for bruk av mobiltelefon under kjøring.

Bakgrunn og formål:

I Hurdalsplattformen har regjeringen uttalt at arbeidet for nullvisjonen skal intensiveres. Arbeidet for nullvisjonen er også nærmere omtalt i stortingsmeldingen om Nasjonal transportplan 2022–2033 og Nasjonal tiltaksplan for trafiksikkerhet på vei 2022–2025.

Særlig graverende trafikklovbrudd, som kjøring i meget høy hastighet eller ruspåvirket kjøring, innebærer stor risiko for liv og helse for andre trafikanter og alle som oppholder seg langs veien. Effektiv forebygging av trafikkulykker ved bekjempelse av trafikkriminalitet er avgjørende i arbeidet for nullvisjonen. I en rekke studier av dødsulykker i trafikken er rus og fart fremhevet som de mest sentrale årsaksfaktorene, i tillegg til uoppmerksomhet. I regjeringens forslag til Nasjonal Transportplan 2025-2036 som ble lagt frem for Stortinget 22. mars 2024 (Meld St.14 2023-2024) fremgår at:

«Regjeringen vil

- gjennomføre regelverksendringer for å motvirke uønsket trafikkfarlig adferd på vei, som villmannskjøring og ulovlig bruk av mobiltelefon i bil
- foreslå forbud mot varslingstjenester som hindrer politiets kontrollvirksomhet på vei»

Disse tiltakene er nærmere utdypet med følgende på side 99 i meldingen:

«Samferdselsdepartementet samarbeider med justismyndighetene om flere kommende regelverksendringer som vil gi strengere reaksjoner ved uønsket trafikantadferd.

Det er fremvekst av miljøer med svært risikosøkende trafikkadferd og som begår særdeles grove brudd på trafikkreglene med høy fare for eget og andres liv og helse, bl.a. ved organisert høyhastighetskjøring på vei, omtalt som villmannskjøring. Samferdselsmyndighetene har sammen med justismyndighetene satt i gang et arbeid for å sikre et effektivt rettslig grunnlag for inndragning av motorvogn som er brukt ved store hastighetsovertredelser. I arbeidet vil det bli sett hen til erfaringer fra tilsvarende regulering i Danmark. Politiets kontroll og tilstedeværelse på veiene er avgjørende for å oppnå ønsket trafikantadferd.

Effektiviteten av politiets trafikkjeneste er bl.a. avhengig av at politiets kontroller er uforutsigbare med hensyn til tid og sted. Tjenester som varsler trafikantene om kontroller er økende. Dette undergraver trafiksikkerhetseffekten og effektiviteten av kontrollvirksomheten. Slike tjenester bidrar også til at effekten av sanksjoner ved trafikkovertrедelser reduseres sterkt ved at bøtene refunderes av de som tilbyr slik varslingstjeneste. Samferdselsdepartementet vil sammen med justismyndighetene foreslå innstramminger i regelverket for å forby slike varslingstjenester.

Det er i dag forbudt å bruke håndholdt mobiltelefon under kjøring med motorvogn. Det er en stor utfordring at trafikantene ikke overholder dette forbudet. Andre bruksområder enn samtale, som teksting o.l., bidrar også negativt i ulykkesbildet. Dette er ett element i den betydelige utfordringen med uoppmerksomhet som ulykkesårsak. Gjeldende regelverk for bruk av mobiltelefon i bil er også krevende å håndheve. Samferdselsdepartementet vil gjennomføre innstramminger i dette regelverket.»

Videre har Stortinget, ved behandling av innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag 257 S 2022-2023, vedtatt at regjeringen bes «vurdere tydeliggjøring av reglene for inndragning av motorvogn ved store hastighetsoverskridelser slik at inndragelse av kjøretøy er hovedregel snarere enn unntaket», jf. anmodningsvedtak nr. 111.

Samferdselsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet har på denne bakgrunn besluttet å nedsette en arbeidsgruppe som skal vurdere og foreslå konkrete innstramminger i regelverket innen følgende tema og formål:

1. Mer effektiv inndragning av motorvogner ved særlig graverende trafikklovbrudd, herunder store hastighetsoverskridelser
2. Forbud mot varsling av trafikkontroller som hindrer og/eller reduserer effekten av kontrollvirksomhet på vei
3. Redusere bruk av mobiltelefon under kjøring med motorvogn.

Mandat:

Tema A: Mer effektiv inndragning av motorvogner ved særlig graverende trafikklovbrudd, herunder store hastighetsoverskridelser

Omfanget av særlig graverende trafikklovbrudd med karakter av «villmannskjøring», herunder hensynsløs kjøring ved store hastighetsovertredelser og/eller høy grad av rus, samt tilfeller av gjentakende lovbrudd er økende. Det finnes også mange eksempler på at det å tape retten til å føre motorvogn ikke respekteres og at kjøringen fortsetter uten gyldig førerkort. Vegtrafikkloven har bestemmelser om bruksforbud og forvaring av motorvogner, og straffeloven har generelle bestemmelser om inndragning, men disse hjemlene anses ikke tilstrekkelig effektive for å bekjempe alle tilfellene av «villmannskjøring», og kan i tillegg være krevende å anvende. Det er derfor behov for å vurdere et mer effektivt regelverk på dette området, basert på tilsvarende erfaringer fra Danmark.

Arbeidsgruppen skal:

1. Beskrive gjeldende rett samt påtale- og rettspraksis for inndragning av motorvogn i Norge;
2. Beskrive gjeldende rett samt forvaltnings- og rettspraksis for bruksforbud og forvaring av motorvogn i Norge, samt forholdet til straffeprosessuelle regler;
3. Beskrive gjeldende rett, retningslinjer, prosedyrer og praksis for inndragning, bruksforbud og forvaring av motorvogner i Danmark og andre relevante europeiske land;
4. Beskrive behovet for skjerpet regelverk om bruksforbud, forvaring og inndragning av motorvogner ved særlig graverende trafikklovbrudd, samt vurdere om forslaget bør plasseres i vegtrafikkloven eller annet sted i norsk regelverk;
5. Vurdere rettslige hindre for inndragning av motorvogner, herunder eventuelle skranker etter Grunnloven, EMK mv. når det gjelder eierskap og begrensede rettigheter, særlig der motorvognen ved overtredelsen er brukt av annen enn eier. Også behovet for regler om behandling av erstatningskrav fra eier/rettighetshaver mot bruker, samt mulighet for

verdiinndragning som et alternativ til gjenstandsinndragning, skal vurderes;

6. Foreslå hensiktsmessige og godt anvendelig regelverksendringer, inkludert forslag til prosessuelle regler, for å innføre skjerpet regelverk om inndragning av motorvogn ved særlig graverende trafikklovbrudd, eventuelt også regelverksendringer om bruksforbud og forvaring;
7. Vurdere om, og i tilfelle hvilke, overtredelser utover grove fartsovertredelser som bør omfattes og om reaksjonen helt eller delvis kan fastsettes sjablongmessig, inspirert av danske regler og kapittel 2 i forskrift om tap av retten til å føre motorvogn mv.;
8. Utrede økonomiske og administrative konsekvenser av å innføre skjerpet regelverk om bruksforbud, forvaring og inndragning av motorvogn, herunder problemstillinger knyttet til lagring, salg til fordel for statskassen, destruering mv.;
9. Ta utgangspunkt i at regelverksendringer ikke skal medføre organisatoriske endringer i berørte etater, sikre ivaretagelse av rettssikkerheten, og en balansert avveining mellom trafiksikkerhet, allmennpreventive hensyn og eierinteresser mv.

Tema B: Forbud mot varsling av trafikkontroller som hindrer og/eller reduserer effekten av politiets og vegvesenets kontrollvirksomhet på vei

Politiets og vegvesenets kontroll, håndheving og tilstedeværelse på veiene er avgjørende for å oppnå ønsket trafikantadferd. For at sanksjonene vi har i dag skal virke preventivt, er vi bl.a. avhengig av at kontrollaktiviteten er uforutsigbar med hensyn til tid og sted. Dette utfordres av et voksende marked for tjenester som varsler trafikantene om kontroller. Slike tjenester undergraver effektiviteten av kontrollvirksomheten. Det har vært eksempler på at førere med slik varslingstjeneste har blitt tatt for blant annet ruskjøring eller kjøring uten gyldig førerrett. Slike tjenester kan også bidra til at den pønale effekten av sanksjoner ved vegtrafikkovertrедelser reduseres sterkt ved at det i tjenesten tilbys såkalt «botgaranti». Førere med varslingstjeneste har også blitt observert med økt fart etter passering av synlig kontroll. Varslingstjenestene systematiseres og kommersialiseres nå i et stadig større omfang, og det er behov for å foreta en fornyet vurdering av spørsmålet om å forby slik varsling.

Arbeidsgruppen skal:

1. Beskrive gjeldende rett og tidligere vurderinger av et mulig forbud mot varsling av trafikkontroller;
2. Beskrive behovet for skjerpet regelverk om varsling av trafikkontroller, både for politiets og Statens vegvesens kontrollvirksomhet;
3. Vurdere alternative innretninger på et eventuelt forbud, herunder om det kan og/eller bør knyttes til bruk eller omsetning, til særskilt utstyr eller til enhver varslingstjeneste, herunder «app»;
4. Utrede økonomiske og administrative konsekvenser av å innføre skjerpet regelverk;
5. Foreslå hensiktsmessige regelverksendringer, inkludert forslag til prosessuelle regler.

Tema C: Redusere bruk av mobiltelefon under kjøring med motorvogn

Gjeldende forbud mot bruk av håndholdt mobiltelefon under kjøring med motorvogn overholdes i langt mindre enn ønsket grad av trafikantene. Grunnet utfordringer med bevisførsel er forbudet krevende å håndheve, da mobiltelefon i noen tilfelle kan holdes uten å anses å være «i bruk». Ulovlig bruk av mobiltelefon under kjøring reduserer trafikantenes oppmerksomhet og øker markant risikoen for ulykker.

Arbeidsgruppen skal:

1. Beskrive gjeldende rett samt påtale- og rettspraksis, inkludert praksis rundt forenklet forelegg, for ulovlig bruk av mobiltelefon under kjøring med motorvogn i Norge;
2. Beskrive gjeldende rett i øvrige nordiske land, og andre aktuelle europeiske land;
3. Beskrive ulike teknologiske løsninger for bruk av mobiltelefon i bil, og antatt utbredelse i kjøretøyer og trafikk;
4. Vurdere behovet for å skjerpe regelverket for bruk av mobiltelefon under kjøring, herunder særlig behovet for å presisere hva som anses som «bruk» av håndholdt mobiltelefon for å sikre effektiv håndheving;
5. Utrede økonomiske og administrative konsekvenser av å innføre skjerpet regelverk;
6. Foreslå hensiktsmessige regelverksendringer for å innføre et skjerpet regelverk om bruk av mobiltelefon under kjøring med motorvogn.

Arbeidet skal leveres i en rapport med forslag til konkrete regelverksendringer som kan sendes på offentlig høring uten ytterligere utredning i departementet. Lovforslaget skal utformes i samsvar med retningslinjene i Justis- og beredskapsdepartementets veileder Lovteknikk og lovforberedelse (2000).

Arbeidsgruppen har følgende sammensetning:

1. Espen Rindedal - Leder (representant fra SD)
2. Claudia Stylo Czownicka (representant fra SD)
3. Stephan Torp (representant fra JD/Politiavdelingen)
4. Olav Markussen (representant fra UP)
5. Magnar Pedersen (representant fra Sør-Øst politidistrikt)
6. Sveinung Andreas Andersen (representant fra Sør-Vest politidistrikt)

Observatører som møter ved behov og ellers gir skriftlige innspill ved behov og når gruppen ber om innspill/vurderinger:

7. Carl Henning Leknesund (representant fra Den høyere påtalemyndighet)
8. Mari Vindedal (representant JD v/Lovavdelingen)

9. Runar Karlsen (representant fra POD)
10. Silje Alund Lødemel (representant fra SVV)

Arbeidsgruppen bestemmer selv arbeidsform, møtefrekvens etc.

Fremdrift

Arbeidsgruppen skal ferdigstille arbeidet i løpet av 2024.